

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Ambrosii Exameron - Cod. Aug. perg. 216

Ambrosius <Alexandrinus>

[S.l.], [9. Jahrh.]

Ambrosius: super Exameron; dies primus

[urn:nbn:de:bsz:31-58616](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-58616)

INCIPIT PROLOGUS SANCTI AMBROSII EPISCOPI
SUPER EXAMERON

Tantum neopiniones adsumpsisse homines ut celi
qui eorum tria principia constituerent. Omnium dominum
& exemplar & materiam. Sicut plebs discipulique
eius & ecclesia incorrupte & increate ac sine initio esse credisse
vererent. Inqui non tamquam creatorem materie sed
inquam certifice exemplar. Hoc idem intendentes
tem fecisse mundum de materia quae ylen uocant
que gignendi causas rebus omnibus dedisse crediderunt
ipsum quoque mundum incorruptum non creatum aut factum
sustinuerunt; Aliquoque ut aristotelis cum suis disputandum
putaret duo principia ponerent materiam & specie
efficere quod credendum putaret. Quod dicitur in
modo ut ipse opus dominum esse dicerent. ut celi & terra
ante prosequerentur honore; Ex quo creditum est in
mundi deo esse creatorem; quia uel de ipso modo non medio est
inter eos questio sit. Amphitrago ratio unum mundum callet.
Aurum inenarrabile dicunt esse mundos. ut scripsit democritus.
Cum plura mundi deficiat auctoritate uel iusta dominum;
Ipsi quoque mundum semper fuisse & fore aristoteles usurpat dice
re. Contra autem plura in semper fuisse & semper fore pre
sumit adstruere plura uero non fuisse semper non semper
fore se illius testificantur. Intra has dissensiones eorum

id est exemplar

liber augustini maioris.

In quo nō
quod

poterit esse uerū aestimatio. Cum alii mundum ipsū
dñm esse dicant quod ament diuina utputant inesse
uidetur alii parte seui. alii utrumq; figurat deoz
nō qui numerus nō qui locus aut uita possit aut
curce comprehendit. Siquidem mandicestimatione
uolubilem rotundum ardentem quibusdam in
citatiōe abut sine sensu dñm conueniat intelligi
qui alio non suo motu feratur unde diuino spū pre
uidit sermoiser. Hoc hominū erroris fore dñi
forte coepisse in exordio sermōis suis ait. *serum.*
In principio fē dñs celus & terra. Intra unū acto
nem mundi creata omnia tenet comprehendens. Ut
dñm cognosceret ante inuam mundie et ipsū esse in
tium unius soz. Sicut in euangelio dñi filius dicitur abul.
tu quis es. rēpondit. Intra unū quidē loquar uob. Et ipsū
dedisse gignendis reb; intra unū dñm ipsum esse creatorem mun
di. Non idēce quadam ^{duce} imitatore maten gē & quānd
arbitriū suū sed spem propositā sua opera formare
Pulchre quoq; ait. In principio fē. Ut comprehen
sibilem celoꝝ creatū opib; & prōnerd icum effectum prius
opōrtionis implēre quā in dñū coepit & plī causā &
Quis hoc dicat aduerso elebermus. *utiq;* Moser quippe ille
erudtus in omniscepiētia egiptoz, quē de flumine
colleditū filii pharaonis ut filiū dilexit, & subdidit regēch
bus fultū omnibus seculoz prudentiae disciplinis
informez atq; in struēdētrauit. Quicū dicit quae
nom accēpēt non putauit tam dñi condū qd & cōquā constā
rō

ut & simpliciter

A

J. f. e. p. h. a
ra. on. i. s. q.
soy. u. f. i. a. l.
o. o. h. a. b. u. e.

omni
malu
reco
aut in
manu
accip
dicit u
tum u
negoti
In rō
est in
ph. d. e.
In u
neg. In
serua
cep
tō qu
Vade
beat loq
ad se
Dong
fōp
flur
In p
con
reca
com

omnia ut dicitur dix. & cum esset in aula eddicatur regia
 maluit tam pro amore iustitiae subire exilium uolun-
 tatem quam ⁱⁿ tyrannidis festigio peccati p functione diti-
 cur acquirere. Demq; priusquam eed papuli liberandi
 munus uocaretur naturali acquirat studio puocatus
 accipionem Inuyam depopulans; suis. ut ait in iudic; sese
 dedit uoluptatiq; Enpuit. atq; omni; egis domus declinans
 tumultu in fere dū fcti opis secontulit. Ibiq; cōs
 negotiis rōnotul. totum diuine cognitionē animum
 In tēdit. ut gloriā di uideret. facie cōfocadū. Cui
 testis cecur scriptura qui an bno surrexit amplius pro
 ph & cōmistrat. sicut ^{moyses} qui scuit dnm facie cōfocadū. non
 in uisioneq; in sōno. sed or cecor cōsumo dō locutus.
 neq; Inspēcie neq; p enigmata. sed clare atq; spicua ppe
 sentiae diuine dignatione do natus. Istaeq; mori ser
 ceperunt ostium & effudit quē in eo dnr loquebatur.
 sed quid dicitur cum eum ad pharaonem dingeret.
 Uade & ego coporiam ostiū & instrua me. quid de
 beas loqui. Et omni quod de populo dimittendo dixerit
 adō acciperet. Quarto meq; quod d d glo loquebatur
 Denq; non p suatione humane sapientiae. n d in filo
 sophie simulationis disputati onib; . sed in ostēsiōne spr
 diuinitatis tamquā testis diuini opus ausus est dicere.
 In principio ⁱⁿ fct d celi & terra; Non ille ut ait omni
 concursione mundus cor. rex. serum atq; otiosū & ppe
 receit negotium neq; disciplinā quā dā meccōy cōt. quom
 contemplan do mundū possit & efficere sed auctore n d m.

uocis aegy-
 ptio quae ab
 secundis fa-
 bulo.

sic homo cu
 hancine salu-
 lo que.

y deam.

re.

& p[ro]mend[um] putavit. Adversat enim ut plen[us] prud[en]tiae
 quod insibilu[m] atque insibilium substantiaru[m] & causat[ur] re-
 rum. mens sola diuina contineat. non ut philoso[ph]is
 putent uelidior[em] at homin[um] uel completiorem p[ro]se-
 rantiae iugis p[ro]stere & causam. & iudicant quod tela
 araneae texerent. quae mi[n]i nata & in substantia uel
 p[ro]p[ri]a celo ad h[ic] d[omi]ni. Quae ut fortuito comun-
 g[er]atur hoc fortuito actio[n]e dissoluatur. Nisi
 sui gubernatoris diuine uirtute constarent. H[ic] & in
 merito gubernatoris nesciunt. quoniam non uer[um] d[omi]ni p[ro]p[ri]e
 omnia p[ro]p[ri]a & gubernantur. Sequamur ergo cum qui &
 auctorem nouit & gubernatorem. ne uicemus abduca-
 mur opinio[n]ibus. In principio inquit. qua[m] bonus ordo
 ut illud p[ro]p[ri]u[m] adserere. quod negare consueuerunt &
 cognoscere p[ro]p[ri]um esse mundi. H[ic] sine principio
 mundum esse homines arbitrantur. Unde & d[omi]ni cum de
 celo & terra & in con[tra] loqueretur. ait. Omnia in se p[ro]p[ri]a
 fecisti. Dedit ergo p[ro]p[ri]u[m] mundo dedit & iam in p[ro]p[ri]a
 m[un]do t[em]p[or]e HE ANAPXON HE in cred[en]tium diuine
 consorti[um] substantiae crederemus. & pulchre ad d[omi]ni
 facti. non ore in faciendo fuisse aestimaretur ut si in
 tellegere homines. qua[m] in con[tra]p[er]abilis op[er]at[i]o[n]e est &
 quatenus op[er]a breui & uiguo q[ue] merito sup[er] op[er]at[i]o[n]is
 absoluat. ut uoluntatis effectus sensum t[em]p[or]is p[ro]p[ri]u[m]
 rei. H[ic] non op[er]at[i]o[n]em uidet sed agno ut op[er]at[i]o[n]e; ubi
 igitur more. cum leges. Quia ipse dixit & facta sunt.
 ipse mandauit & creatae sunt; H[ic] & a[ut] igitur u[er]u[m] &

He anarchon.

virtutis dependit. Qui merito suar uoluntatum in cogitate
 ratione operationis impleuit. ut ecce quis non erant ee
 facti tam uelociter. ut neq; uoluntatis operatio in presen-
 teret. nec operatio uoluntatis; Mirans opus. quis
 operatore qui principium tanto operi dedit. quicquam
 cito fecit. sibi dicit factam dicit. Quicquid fecit celum &
 terram. Audisti auctore dubitare non debet; Hic est
 in quo bene dicit melchisedech. habraam multorum gentium
 patrem dicit; Benedictus abraham deo summo qui fecit caelum
 & terram; Et creditur habraham dicit credidit sum cum qui fecit
 celum & terram; Uides quia hoc non homo in uisum sed dicit eod-
 nuntia aut; De enim melchisedech. qui est pacis & ius-
 ticiae nec in tantum dicitur nec finem habet. Non mirum
 ergo fides quae sit in tanto intuitu omnibus dedit ut quae
 non erant ee in capere. Non mirum fides quia omnia
 uirtutes sua coram & in conprehensibili maiestate
 uniuersae complentur. Fecit haec quae uidentur. Cum
 & iam illa fecerit quae non uidentur. Inuisibilia autem hic
 quae uidentur tempore etiam si ne adhaerent quae non uidentur.
 Quis dubitet quod dicit haec fecerit quae propheta locutus
 ait. Quis inuisus est manu aquae & celum pedibus & iam
 uisum terram clausa manu. Quis fecit mater inle-
 brice & ruper in steretra. & in honora in iugo. Quis cogno-
 uit sensum domini aut quis consilia eius. fuit. ut quis in terris
 domini. De quo & iam alibi legi mus. qui a terribili circuitu
 terrae. & terra ut in nihilum fecit. Et in hinc ait. Qui
 quoniam fecit caelum & terra peribunt terra & desub caelo

si magis
 si ab eo
 bene omni
 in se
 e sine
 etc.

in sum

h potiora est quis negat Cum ea quae uidentur

isto; Dñs quifecit terram in uirtute sue & cor nre orbem
 in seipibz sue. & in sua prudentia & in die celi & in uirtute
 non cequit in celo. Et cecidit in seipso est homo abstracta
 sue. Quibus corruptibilia sequitur mundi. & in seipso
 Quod diuina possit necesse comprehendere ubi dicitur quomo
 do non fecit terram ubi dicitur disputatio nisi a terra. Cum ergo
 tot oculis audiat quibus testatur dñs quod fecit
 mundum. Nihil dum in principio eē credere. Quia qua
 si spora mundus esse dicitur. ut in principio dñs nullam ui
 dicitur & stare. Et cum in tonat quasi in circuitu omnia
 como abitur. Ut unde incipiat ubi desinat non facile con
 phendat. Quia circuitus in principio sorsu colligere impossibi
 le habetur. Neq; enim spora potest in uirtute reponere. ut unde
 coepit globus. longi at ubi desinat in seipso lantice defecio;
 Neq; utro supse non comprehendat id circuitu non coepit. aut nequa
 qua desinat supse circuitu uelatorum ut grafi o ducar
 at dñro & in seipso. ubi coepit ^{unde} ubi desinat ^{aut} in uirtute
 terposito non facile ut oculis colligit at in seipso reponit.
 Et non desinat se & desinat se. & in seipso testatur. Na
 et in seipso sub se fugit. ubi dicitur non subruit. Quis
 autem in uirtute habet. & in seipso habet. Et quibus finit
 dicitur in uirtute dicitur constat. In dñm autem in uirtute
 tu rumpit sed uirtute deo & in uirtute gelio suo dicitur; Pro
 tertium si guree huius mundi. Et celum & terra pręstibunt.
 & in seipso; Ecce ego uobis cum sum usq; ad consumationem
 seculi. Quomodo ergo coadunat deo mundum adstruit
 & creator omniū seruat atq; equalibz eē disputant.

J. corona lo
 ge posere.
 ul. esto
 gona.

esse ceteram. coepusq; materiale mundi inuisibili illi
 atq; inaccessibili neccesse diuine conuersione putant.
 Cum pte ser tam secundum suam sententiam non pos
 sint negare qm cuius pccetes corruptioni & mutabili
 tati subiacent, Huius necesse est. uniuersitatem
 huiusdem pccessionib; quib; pphg pccetio nes eius sunt. ob
 noxie subiacent; Principium igit eod dicitur qui dicit.
 In principio fecit dñs celū & terram. principium aut ad
 tempus referitur. aut ad numerū aut ad funda
 mentum. quo modo in edifi can da doma initium
 fundamentum est. principū quoq; conuersionis &
 deprauationis. diapos se scripturayū cognoscimus
 auctoritate. Est & principium artis atq; ipse de qua
 artificum diuersorū deinceps coepit operatio, Est
 & iam principium bonorū operum finis optima. Ut in
 scriptura dicitur principium est. dñs placeat quod facias.
 Etenim ad confesendum hominib; subsidium maxi
 me puocamus. Est & dicem uirtus diuina que hac
 & primitur appellatio ne. ad tempus se fertur si uelis
 dicere. In tempore fecit dñs celū & terram. Idest
 in fine die mundi quando fies cepit. sicut sapientia
 cum parasset celum cum illo erant; Ad numerum aut
 si referat huc conuenit ut accipias. In primis fecit dñs celū
 & terrā. Deinde colles. regione fines in habitabit &
 ut sic ante reliqua uisibiles creatū rē. Die noctem.
 ligna fructifera ammarum genera diuisit celum
 & terrā. Suo ad fundamentum referat principū

} quare in die
 dicitur pccetio
 cepit.

par

terre. fundamētum eē legis dicitur scriptura. quando
 fortiter fecerat fundamētum dicitur erem pater illum con
 pondit; Est etiam boni principii discipline sicut est illud:
 Intra mēscipit mēscipit amor dñi. Quō quāram dē dñm deli
 nat orōrōn. Et cetera utas sōnta utas suas dñi grē; Hīsi
 on quis amūstratū non potest rēuāre. p̄ccato quodq;
 quam dēallo postum est accipere; O dñi sit hic mēscipit mēscipit
 dñi uob; Quē ut dē dē b̄npor e istud accipiat. quia
 dē pascha dñi. loquebat. quod ubi s̄nta celebratur. In
 hoc ergo principio mēscipit uē cēlū dē rā s̄nta. Quod inde mundi
 capi oportebat dē orthum ubi dicit o poytina. ut nā tōmpe
 ner. Unde si annus mundi imaginē nā sē dē rā s̄nta dē p̄ccatū
 hī b̄npor glectas. cēq; hī nā tē cē dī gī nē rō nōr solto ut
 mēscipit. splendor elīcat. Dē dē rā s̄nta forma futuris
 annos. curri culis mundi p̄mū dē rā s̄nta. ut tēc lege
 annos. uicē surgē rō cēq; mēscipit cuiusq; cēni p̄ductū.
 tēc nō acc. sōmnum. gēmina. Quā p̄mū dñi dē dē rā s̄nta.
 gēmina dē rā s̄nta b̄ccm fōn. sōmnan. s̄nta dē rā s̄nta. Et dē rā s̄nta
 s̄nta dē rā s̄nta. Eligū fructifōm fecerit fructum dē
 s̄nta p̄ duxit tēc b̄ccm fōn. Eligū fructifōm.
 In quo nobis dē dē rā s̄nta p̄ dē rā s̄nta diuina p̄ dē rā s̄nta.
 Et cēlō rā s̄nta gēminat. tēc dē rā s̄nta onē uā nēcē
 suffragitōr cēcā rā s̄nta. Necm dē rā s̄nta cū nq; tōmpe
 dē cēlō ubere p̄mū fuit. dē rā s̄nta oboedire nēccurce.
 ut nē hī b̄npor glectas dē hī nēcē p̄mū cēcēlōr impē
 nē fortū gēminat tēc fōcūm p̄ dē rā s̄nta. Nō nēcc
 tōm dē rā s̄nta cēcē nēcē nēcē s̄nta gēlū mēscipit.

Tu
 nōpū in
 1010 mēscipit
 dñi cēcā
 nē.

in 1010

ut p̄

h

subito fructus laxare ar. acc. atq; horribilibus primum
 flagulante mis ¹⁰⁷⁷ ergo ut ostenderet scriptura usq; tunc
 in constitutione mundi. At. Oditur hic uobis in autum
 mensuū primū uobis in mensibus anni. Primū mē
 sū ut non tunc appellat. Dicebat enim p̄ncipiū
 anni p̄ncipiū eē ḡn̄s̄ca om̄s. Et ipse ḡn̄s̄ca non
 mollioribus auri fuit. neq; sumptuosū t̄m̄p̄orū
 & ordie. aut̄ p̄horū laborū to lare f̄goris curat̄ r̄n̄
 ut astat in uia sustinere. Simul illud cedat re relicta
 qua iure concurrat ut t̄m̄p̄ore uideatur in hanc ḡn̄s̄
 rectionem atq; in hoc usū. ingressus t̄m̄p̄orū. quod t̄m̄p̄ore
 & hęc ḡn̄s̄ca ne legitur est t̄m̄p̄orū. Siquidē
 ut t̄m̄p̄ore filius t̄m̄p̄orū reliquerunt & p̄
 transib̄. beata in nube & in m̄c̄n̄. ut ap̄ostolus dixit.
 Et eo t̄m̄p̄ore d̄ni quot annis. ih̄u xp̄i pasche celebratur.
 hoc ē annuū t̄m̄p̄orū t̄m̄p̄orū t̄m̄p̄orū. Ap̄ passioni
 bus carnis ad ḡn̄s̄ca s̄b̄ȳc̄l̄at̄q; m̄d̄t̄s̄ am̄l̄t̄e
 nequitięq; f̄m̄d̄t̄o ad ūs̄t̄at̄m̄ & s̄n̄d̄t̄at̄m̄ r̄ḡd̄r̄c̄t̄.
 Itaq; dicitur. Oditur hic uobis in autum mensuū primū est
 uobis in mensibus anni. O reliquid d̄m̄ & d̄s̄t̄a quib
 luitur intelligib̄ illū ph̄c̄r̄e o p̄ncipiū istaū man
 di dicitur. Abrenuntio tibi dicebat & angelus t̄m̄p̄orū & o
 p̄s̄t̄at̄ & imp̄s̄t̄at̄. Ne iom̄ s̄r̄u & o. ut t̄m̄p̄orū
 huius corporis passionibus ut d̄p̄r̄auct̄ m̄t̄ erroribus.
 quidē n̄ s̄c̄ om̄i in celat̄e ut ce plū bi bonis op̄s̄t̄at̄
 d̄s̄t̄e l̄c̄e q; m̄nt̄at̄ in off̄s̄o s̄t̄ȳ h̄uū f̄r̄l̄a
 s̄t̄ud̄ & ūs̄t̄iḡo t̄m̄p̄orū ē. In libro quoque qui in
 s̄c̄r̄bitur d̄m̄m̄ȳr̄ at̄ s̄c̄p̄t̄ura In autum nationem

quod mystica
 uquo dōpo
 jo in cope
 jura.

regenerati

amalech. & mē ei^{te} eius perit. Et itaque non omniū
 nationum primus amalech. sed quānti p^{re}lationem amalech.
 r^e & cecidit. iniquorum. Iniq; autē gētes sunt uide
 ne p^{ri}ncipū mundi huius accipere debet mus. qui p^{ro}pter
 natiōis huius uoluntatem suam faciētib^{us} cuius sēser
 p^{ro}hibet. Sēn autē dur impu & infidelē sunt. Quib; dicit
 dicit. Uos & peccate q^{ui} diabulo estis. Est ergo in
 u^{er}ba misticum. Ut illud est; Ego sum p^{ri}m^{us} & nouis
 simus. in tū & finis. Et illud in euangelio p^{ro}p^{ri}e
 quod in t^{er}ro g^{er}atur d^{omi}n^{us}; qu^{is} esset & respondit; In tū
 quod & loquor uobis. Quis est & s^{ec}undū diuinita
 tē est in tū omnium quia nō ante ipsum. Et finis.
 Quia nō ante ipsum. Et s^{ec}undū euangelium in tū
 ē uarum d^{omi}n^{us} in op^{er}atū ut p^{ro}p^{ri}e dicitur hominum
 gētur uas d^{omi}n^{us} sequi. & op^{er}atū op^{er}atū. In hoc ergo p^{ri}m^{us}
 d^{omi}n^{us} id est in x^{risto} f^{ec}it d^{omi}n^{us} c^{ae}lum & t^{er}ra. qui p^{ro}p^{ri}e
 om^{nia} f^{ec}it a s^uo. & sine ipso f^{ec}itū est nihil; Quod
 f^{ec}itū est in ipso ut t^{er}ra ē. quia in ipso cōf^{ec}it om^{nia} &
 ipse ē p^{ri}m^{us} gētur om^{nia} creatur^{ae}. Siue quia ante omn^{es}
 creatur^{as} sicut quia s^{er}u^{us} ut p^{ri}m^{us} gētur ist^{us}. non quia
 ante om^{nia} quia s^{er}u^{us} c^{ae}l^{us}; S^{ed} autē d^{omi}n^{us} sup^{er} om^{nia}
 creatur^{as}; & s^{ec}undū op^{er}atū s^{er}u^{us} cōp^{er}atō nō. quia solus
 sine p^{er}ccato solus sine u^{er}itate. Om^{nia} autē creatur^{ae}
 sub i^{er}u^{er}itate est. Possunt & iam h^{ab}ere. In
 p^{ri}m^{us} f^{ec}it d^{omi}n^{us} c^{ae}lum & t^{er}ra; Idē tēp^{or}e t^{er}ra sicut
 in tū u^{er}itate nō u^{er}itate. Et in tū domus non dū domus.
 Denique alii d^{ix}er^{unt}. HICEFALEON & I^{er}o s^{er}u^{us}
 Q^{ui} caput quasi in capite q^{ui} significatur in b^{re}u^{er} & in s^{er}u^{us}.

+ quia p^{ri}m^{us}
 gētur ist^{us}.

enyofale
 04.

inobscuro summa opus est ut implere possit ergo et principium
 non propter accipiam sed ante tempus ut dicamus letantiae quae
 si summa opus: quae rerum visibilibus summa. caelum &
 terra est. Quae non solum caelum mundum huius spem & terrae
 videtur ornatum. sed etiam caelum mundum rerum inuisi-
 bilium. Et quaedam argumentum. eorum quae non dicitur
 et videtur. Ut est illud prophetae dicitur; Caelum narravit
 gloriae dei & operae manuum eius caelum nova confirmantur;
 Quod dicitur de apostolorum alius verbis in eadem conclusit
 sententia dicit. Quia inuisibilia. per ea quae facta sunt in-
 telleguntur. Auctorem enim angelorum & dominationum
 & potentatum facile intellegimus. cum qui monito
 in perisui hanc terram pulchritudinem mundi & nihil opus
 esse quae non erant. Et non dicitur tamen. aut rebus aut
 causis dona habere substantia. Est ergo hic mun-
 dus divinae specimen operationis. Quia dum opus
 videtur. profertur operator. Nec enim uti fecerunt artium
 alie sunt. ad huc se. quae sunt in corpore motu. aut
 sonant ut. cessant motus aut sonus. nihil super fuit nec
 remanere spem tamen ut audiret. alie theorema
 quae vigore motus & sonant. alie huiusmodi uter
 sane quoque operationis officio operis munus appareat.
 Ut aedificatio atque & turres quae etiam tectis arti-
 ce. probantur ostendant. ut operator operis sui testi-
 monium suffragetur. Similiter etiam hic mundus
 diuinae maiestatis insignis est ut ipsum dei scriptura
 manifestetur. Quoniam videtur propheta simul & caelum
 inuisibilia oculos motus tollit. At. Quomodo.

magnificata sunt operatū dñe omnia insipientia
fecisti. Nē otiose ubiq; fecerunt legimus quia gen
tiler plerūq; quico cōtinuō mundum uolunt
ēē quia ad umbratio nem uirtutis diuine adser
dia sua sponte subsistere. & quā uis causam aut
dñm ēē fecerantur. Causam tamē fecerunt uolunt
non de uoluntate & dispositione sua sed tñ causa
umbrę corpus est. Adheret enim umbra cor
pori. & fulgur lumini. naturali magis sotice & ate.
quam uoluntate arbitria. Pulchre ergo ait
moyses. Quia fecit dñs cœlum & terram. Non dixit
quia sub eē fecit. n̄ dixit quia causam mundo ut esset
p̄buit. Sed fecit quia si bonus quod foret utile.
quasi sapiens quod optimum iudicabat; quasi omnip̄ quod
amplissimum preuidebat. Quomodo autē quasi um
bra eē poterat. ubi corpus non erat cum in corpore
dñi corporea ad umbratio eē non possit. Quomodo
incorpora luminis splendor possit eē corporeus. Sed
si queris splendorem dñi. filius ēi imago dñi inuisibilis.
Qualis ergo dñs talis ē imago inuisibilis. dñs dñam imago
inuisibilis. Est enim splendor glorię patris atq;
dñs imago substantiæ. In principio inquit fecit
dñs cœlum & terram; Et factus ergo mundus & coepit
ēē quod non erat. Uerbum autem dñi in principio erat
& erat semp. Sed & iam angeli. dominaciones & po
testates. & si aliquando coeperunt. erant tamen
iam quando hic mundus est factus. Omnia namq;
creata & condite sunt. uisibilia & inuisibilia siue

hanc fab
rā s̄ op
monō de
clap̄ moy
fct.

Ja
angeli erant
quando hic
mundus
factus ē.

7
sedes. sive dominati ones. sive principatus. sive potestates. Omnia
inquit proprium & in ipsum creatae sunt. Quae in ipsum creatae.
Quia ipse heres patris. eo quod a patre in ipsum transiit heres
ditas. Sicut pater dicit posce a me & dabo tibi gentes heredita
tentuam. Quae tamen hereditas a patre transiit in filium
& in patrem reuertit a filio; Egregie itaque aposto
lus & hoc loco. filium dixit auctorem omnium & maiesta
telum continentem omnia. Et ad Romanos de patre ait.
Quo & ipso & in ipsum & in ipsum ^{sunt} omnia. Ex ipso principium
& origo substantiae unius foris. Id est & uoluntate
dus & potestate. Omnia autem ^{hinc} & a uoluntate coepit.
Quia unus deus pater & quo omnia. & omnia recipia & suo fecit
quia unde uoluit fecit. In ipsum continuatio finis in ipsum.
& ipso ego meoq. in ipsum. operatio quae celi genuit atq;
constituit. unum sic in ipsum; Quia & qua diu uult
omnia hinc uoluntate uoluntate atq; consistunt. Et finis
eorum in diu uoluntate reuertit. & hinc ab ipso resoluitur. In prin
cipio itaque tempus celum & terram fecit. Tempus omnino hoc mun
do non ante mundum. Dicitur tamen tempus portio est non prin
cipium. Et quam lateo misere. possumus construere quod pri
mo die fecit dominus & nocte. Quae sunt uices temporum. Et secun
do die firmamentum fecerunt. quod dicitur aquam quae sub
celo est quae sub celo est & aquam quae super celo. Tamen ita est
causa rationis ad rationem. quod in principio caelum fecit
Unde propter generationem & causam & terra fecit
in qua est & generatio in substantia. In his enim quat
tuor elementis creatae sunt & quibus generantur omnia
ista quae mundisunt. Elementa autem quattuor. aer.

ignis aqua. Et terra que in omnibus sibi mixta sunt; Si
quidem & in terra ignem reperit. qui & lapidibus & ferro
frequenter & curatur. Et in celo cum sit ignis & micant
fulgura & stellis polus aqua esse possit intelligi; Quae vel su-
pra celum est vel de illo superius loco. In terra vero frequenter
imbre dimittitur que pluvibus colligere possemus. si qui ad
edificationem ecclesie ista proficere uideremus. Sed quia
hic occupatio infructuosum negotium est. Ad illa magis
intendamus animum in quibus uidesit profectus ceteros. De
qualitate igitur & substantia celestis est ea pro more quem
esae scripturis reperimus. quae medio cibus & uirtutis sermonibus
quae altitatem nocturnae celestis & presertim dicit. Quod firma-
uerit celum sicut firmamentum; Sub tilemeus nocturnam
nisi solidam cupiens delectare. Adspicem quoque eius
habundantiam quod ipse de celo firmamento locutus est. Quia
flectit deus celum sicut cameram quod intra celi ambitum
uni uersa clauduntur. Quae uel in medio geruntur & uis.
Quod similiter significatur cum legitur. Quia celum dicitur
& extendit. Extenditur enim uel quasi pellis ad tabernaculum
lum habitatio nisi; scorum ut quae si libet ut pluviam magnum
scribantur nomina quae Christi gratiam fide & deuotione
meruerit quibus dicitur. Gaudete quia nomina uera scripta
sunt in celo. De terra quoque ut qualitate ut positione
tractare. Nihil proficit eclipsim futuram cum sciat sit adscen-
dit. Quod scripturarum diuinarum sensus comprehendit.
Quae autem perdit terram in nihil; Quid nos discutere utrum
in aere pedeat an super aquam ut in denascatur contro-
uersa. Quomodo aeri natura tenuis et mollior

T
2

mollior possit
aer non debet
dicitur quomodo
locus suo motu
et dicitur. Et
motu hinc
pauca sunt dicitur
nisi boni dicitur
habes scientiam
quod in dicitur
tamen. Et
si & non
ne eundem
numero p
tribuit.
quod in me
quae magis
ut supra in
quo quae p
firmis in dicitur
Non utique
omni p dicitur
satis dicitur
non ergo
bonus. C
sua iust
tam quam
tam dicitur

8
molem possit sustentare tremam. Aut quo modo si sup
aqua non demergatur in aquam grauis tricerum ruina.
Aut quo modo a mechs unda ncedat. Et in latere eius sese
loco suo mota diffundat. Multa etiam in medio aeri trā
esse dixit. Et moles sua in mobile manere. Quod equabili
motu hinc atq; inde & omniparte propindeat. De quo satis
pute mus dictum cetero ad obseruam suam. quando locutus per
nubem ait. Ubi erat cum fundarontem. Indicamihisi
habet scientia. Quis ponit mensuram suis sinistri. Aut quis est
quis sup indux mensuram sup eam. Aut sup quos circuli suis funda
tium. Et infra. conclusi mare. portis. & dixit. Utq; huc ueni
tis. & non transibitis. Sed uere comminuentur fluctus tui. Non
ne euidenter ostendit omnia in celsitate sua consistere
numero pondere atq; mensura. Neque enim creatura lege
tribuit. sed accepit & seruat acceptam. Non ergo
quod in medio sit terra que si equal lance suspenditur. Sed
qui in celsitate di uoluntatis sup ecē lege constingit.
Ut supra instabile atq; inane stabilis p seuer. Sicut et
quo que propheta testatur dicit. Fundauit terram sup
firmam mentum suis. non inclinabitur in seculum & seculi.
Non utique hic que si tantum modo arte & di sed que si
omni predicatur quoniam cetero quodam trā seipē cōpōsit
suspendit firmamento. Ne eam inclinere patitur.
non ergo mensuram ceteri sed iudicium diuinum accipere de
bemus. Quia non artis mensura est sed potestatis. Men
sura iusticie mensura cognitionis. Quia omnia non
tam quam in medio sup & uerant suis seiditiam sed cogni
tionem suis tanquam dimensa subiacent. Neque di.

14 dicit

quia

cum legimus ego confirmaui columnas eius. Uereco lumnis deum
subnixam possumus estimare. Sed eccur tute que suffluat
substantiam spiritus ac quiescit teneat. Denique quod impoestate li
te t're constitutio. Etiam hinc colligitur quod scriptum est Qui
aspicit orbem & facit eum tremere & alibi; Adhuc ego semel
concurto orbem. Nonne ego libra mentis suis immobilis manet
sed frequenter diuina & arbitrio commouetur. Sicut Iob dicit.
quia dñs commouit eam a funda mbrar. Columne autem eius
scagittantur. & alibi. Huc de inferna in conspectu dñs. & non
est mora in uolucrum; Et rident boyam p nihilo. sus
pendent t'ra in nihilum. Alligant aquam in nubibus suis.
Columnas celi euolauerunt & spauerunt. ab increpatione dñs.
Uirgine in t'ra g'ruit mare. Discipline strauit cælum. Clau
stra autem celi ambulauerunt. Uoluntate regitur di in mo
bilis manet. Et uoluntate in celi t'ra secundum & lesias
sententia. Et uoluntate di mouetur & mutatur. Nonne
ergo fundambris suis in x' subsistit n' & fulcris suis stabilis
p seueritate. Sed dñs statuit & firmamento uoluntatis suae
comand quia in manu dñs om' fines t'rae. Et haec fida sim
pliciter arguuntur om' nubes ante cellis. Laudat aliquod
idoneum quam decidat t'ra. quia secundum naturam in medio
regio non possidet suam eo quod necessitas e'e manere in
regio sua. H' & in partem inclinare alteram quando t'ra
naturam non mouetur. Sed secundum naturam p' dicit.
Ar' t'ra cum diuina & op'atoris e'e dñi excellentiam. quoniam
ar' t'ra cum non ab illo accepit. Aut quis dicit multis uis t'rae
sapiantiam. Aut uocem dicitur disciplinam. Ego tamen qui pro
fundum maiestatis eius & aptus excellentiam non queo con-

quod idem nusquam

si fides simpli
cetera argu
m'ca o'ma
ex cellat.

9
prehendere. nondisputatōis me libra martis committo
arguementis. Sed omnia reposita in eius. Existimo potesta
te. uoluntas eius fundamētum sit unius. Et p̄p̄ eum
adhuc mundus hic maneat. quod apostolice quoque licet ad
struere auctoritatis exemplo; Scriptum est enim quia uanitati
creatura subiecta est. Non sponte sed p̄p̄ eum qui sub id est in spe.
Liberabitur autem & ipsa creatura a corruptione. Cū
gratia diuine seminata o n̄is adfulserit. De natura autē & qua
litate substantiæ celi quidēnum eueniat. quæ disputata ambus
suis philosophis texusunt. Cum alii compositum celum ex quatuor
tuor elementis adserant. Alii quendam quendam naturam noui
corporis ad constructionem aut inducāt. atq; insipient. & hepi
eē corpus cuiusq; ignis ad mixturam neq; aqua. neq; terra. Quod huius
modi elementa suum quendam habeant cursum atq; usum & mo
tum naturæ. Ut grauiora dōns. gēnt & in pro nū ferantur
uacua & leuia in superiora se subrigent. Est enim pro prius cuiq;
motus in spe autem circuitus ite confundi. Et uim sui cur sus a
mitate. quō spera in orbem suū uoluntur & in peiora inferiorib;
superioribus quoq; inferiora mutantur. quorum autē secundum
naturam motus mutati sunt. horum necessario ferunt mutari. Solque
quietatis substantiarum se arū. quid igitur de fōidimus. ad hęc
corpus eē ne uideatur corruptioni ob n̄rium. Quod enim compositū
& corruptibilibus elementis ē necesse est resolueretur. Nam hoc ipso
quod di uis eadem sint. elementa nature simplicia & in uolabilem
motum habere non possunt. Cum sed uersus elementor motus impignēt.
unus animatus omnibus ap̄tū esse. non potest. elementis distantibus
conuenire. Nam quālibet accommodus est. sit in comodus. grauior
ib; elementis. Itaq; quando ad superiora motus celi est necessarius.

mutati

tremis grauat. quando ad inferiora decursus expectatur.
ignis vigor ille uolens contrahitur. Et enim contra naturam
sue usum deorsum cogitur. Omne autem quod in contrarium
cogitur. non nature seruiens sed necesse fit. Cito soluitur
& linea scinditur & quibus uidetur esse compositum. In sua quaque
regi onem singulis partibus. Hec de igitur alii consideran-
tes stabilia esse non posse ad huiusmodi corpus. celi stellarumque
arbitrati sunt. Quendam quandam naturam corporis
introducunt. quod diuina celi putarent mensuram esse
substantiam. Sed non ista opinio prophetiae potuit ob-
uiare sententiae. quam diuina quoque domini ihesu christi maiestas
domini nostri in euangelio comprobabit. Dixit enim dicitur. In princi-
pio terram transfundasti domine & opera manuum tuarum sunt
caeli. Ipsaeque uentilabuntur & omnia sicut uestimen-
tum uelut cinis. Et tamquam amictum mutabuntur & mu-
tabuntur. Tuus quoque ipse & amictus non deficient. Quod ad
eo probauit in euangelio dominus ut dicitur. Caelum & terra praeteribunt
mea autem uerba non praeteribunt. Nihil igitur agunt qui per
caeli coelestem partem per diuinitatem quantum corpus aetherium
introducendum putaverunt. Cum eque uideant dissimilem esse
ris. adiunctam membri unius portionem. Laborem cor-
poris magis coelestem consueuisse. Simul illud coelestem quia
propheta dicitur terra prior loco nominauit. Et post hoc caelum cre-
didit opus esse domini declarandum quando dominus dixit & facta sunt
nihil inter quae per se & per se cum simul utrumque sit factum simul.
Nihil ita tam per se in caelo diuine uidetur coelestem substantiae
ut prima genitricis creaturae. priuilegio potiori aesti-
matur. Ita que illos suos relinquamur contenti omnibus.

qui mutuis disputacionibus sefellunt. Nobis autem sciat est. ad salutem
non disputacionum contro uersia. sed preceptoꝝ ueritas. ne argumen
tacionis astutia. sed fides mentis ut seruiamus creatori potius quam
creatori. quest dicitur benedictus in seculos;

TERRA ALERATINUIS BLE IN CPSTA

Bonus ariste phus fundamentum ponit p; ea fundamento posito. aedifi
cacio nis membra distinguit. Adiungit ornamentum. Postea igit
fundamento tere. & confirmata celi substantia. Duo enim
distasunt. uelut cacti ner rerum. sub tseu it. Terra autem
erat inuisibilis & incompota. quide est. ex. n. ne for te in infinitum
& sine principia extendat opinio nensuon & dicant. ecce qua
matia. Id est. y A H N. Sicut fil o sophi dicunt. & iam scun
dum scripturam diuinam non habuit initium. Uerum hoc dicen
tibus respondebit. quia scriptum est. Erat aut eam. o per cejus
tre. Et deo qui e ubal dicitur est. habet scriptura. huc erat
pae quidem monstrauit psalteryum & tharam. & homo erat in
austri de. regio ne. cui nomen iob. Desi nant ergo deus
bo questio non mouere. Cum p m i s d i m o r s e r quia fecit
di t r a n. Erat ergo & quo fecit ce. Nam sine principio eam
dicunt ee iam non solum d m s e d & iam. y A H N. sine principio
diebne desiniant. Ubinam erat. sin loco. ergo & iam locus
sine principio fuisse adstruitur in quo exee matia rerum. quae
principium non habebat. Quod si absurdum uidetur de loco
credere. Uid & en fere uolatalen tram debeatmus esti maye.
Quae non habent fundamentum alarum semigus suspendabat.
Unde ergo a alas sumemus. nisi for te huc de uemus propheticu
semonis in p r a t i o n e m. A p e n n i f e r a e p d i g i a a u d i u m u s

Luci.

lyriso

sumus

et illud. Uterque nauum penne. Sed huc sic accipiamus in quo
aere uolabat terra. Sine aere enim uolare non poterant.
Sed aer adhuc esse non poterat. Quia non erat essentia non poterat. quia non
erat sine quibus materia elementorum facta dist. incho. Cum ipsa ad
huc elementa facta non essent. Ubi ergo erat materia a istis alarum
suffulce remigis. In aere non erat quia aer corpus est mundi.
Corpus autem esse aerem docet lectio. Quia emissa sagitta in locum
quem iaculator intendit. In casu aer statim in casum resolutus
ubi ergo est. V. A. H. nisi forte dicitur. quod iam de terra intem
one: quando erat. Ergo dicitur est inuisibilis nature atque inola
bilis quia lucem habet inaccessibilem. incomprehensibilis & purissi
mus spiritus. Locumque materiae mundialis. Et erat in deo mundi
portio. cum de hoc mundo non sit mens seruulorum aut.
Sicut habemus scriptum. de hoc mundo non sum. sicut & ego
non sum de mundo. Quem admodum ergo inuisibilia inuisi
bilis & aequo ordine ad deum dona ut omnibus in con
posita copulabatur. Nisi forte quia dicit. Terra autem erat in
uisibilis. Inuisibilem eam per substantiam creant. Et non ideo
quia aqua operta uisibilis corporis oculis esse non potest.
quem admodum pluraque in profundo aquae sunt sic a visu oculorum
sunt praesentia. Non enim deo aliquid inuisibile. sed creatura
mundi. creatura utique estimatione censetur. Inuisibilis etiam
terra. quia nondum lux quae in luminaria mundum nondum sol. post
ea enim luminaria facta sunt caeli. quod si solis praedius pluraque etiam
aqua. apta in luminat. Et pro fundo materia splendore luminis
sui prodit. quis dubitet deo quae in profundo sunt inuisibilia esse non
posse. Nisi forte sic accipiamus. Inuisibilem terram
quod nondum uerbo dei & ratione uisitebatur. Quae hominem

In
d. in p. r. substan
tia inuisibil.

non habebat. propter quem dicitur respicere in terram. Sicut scriptum est.
 Dominus respicit super filios hominum. si enim intellegent aut requirent dominum. Et alibi
 ait. De celo ioculorum iudicium. Terra tremuit et quiescit. Et merito in
 visibilis. quam composita que figuram & spem congruam adhuc
 non accepit a proprio conditore. Et fortasse dicant. cur hinc dicitur
 dicitur & facta sunt. Nansi mul ornatus congruos rebus ad surgentibus
 donaunt elementa. Quasi non potuit celum insignitum stellis subito utpe
 atum esse resurgere. Et floribus & fructibus terra uestiri. Potuit utique.
 sed ideo primo facta. post ea composita declarantur. neque incepta
 & sine principio creata. Si species rerum uel ut in genere ab initio
 non post ea addere uideretur. In composita terra legitur. & hinc
 a philosophis & inuicem quibus de priuilegiis honoratur. Quid dicerent.
 si ab initio eius pulchritudo uisibilis. demerita a quibus describitur uel ut qui
 dam principio suorum conditorum necesse regio. Et adhuc an non nullis
 facta non creditur. Quid si deorum primo generum uindicare. Accedit
 illud. quod imitatoris nostrum dicitur esse uoluit. Ut prius facta amur aliquo
 postea uisibilis. nec dum simul utrumque credimus. nec utrum possumus
 implere. Fides autem nostra quodam gradatim crescit. Ideo primum facta.
 postea uisibilis. ut undem credamus ornasse quibus. & facta quorum
 nauis. Habet utrumque ornasse. alterum creauisse. sed undem utrumque
 esse oportet. Ut prius facta & postea composita nec utrumque altero creata
 reur. habet in euangelio huiusmodi audent testimonium. Nam suscitatum
 rum lazari dicitur iussit. Ut uisibilis remoueret lapidem de sepulchro.
 Ut mortuum uideret postea resuscitatum crederet. Deinde
 uocauit lazari & resurrexit. Et ligatus manibus & pedibus & ut foras
 Nonne poterat remouere lapidem qui poterat mortuum suscitare.
 Et qui poterat defuncto uitam reddere non poterat necesse solus & uinculo.
 Qui uinctus pedibus gradum dedit. hinc non poterat ruptis uinculis

Quasi

Solace

I cap dicitur
 o remouere la
 pedem

in celi sum reddere. Sed utaq; cedat amul quod uoluit primo demon
strare mortuum & oculis suis credent dande resuscitare. Tertio ubiq;
ut ipsi uniuersa funis solus sit. ut in ista fide infunderetur infidelibus.
Et per gradus quosdam. credulitas necesse est. Tunc & goprimum dicitur
terra. Et ecce in non quicquid pelluce. sed quicquid corruptibilis ex parte
consummationi uoluit subiacere. Unde in escaie libro ait. Tollite ince
lum oculos uros. Aspiciate intra deorsum. quia celum uesumus solide
tum e. Tra autem uesum uelut uelut. hanc tra e quae ante
erect inposita. Non enim erant maxie suo sine distincte. Et deo
uicgo fluctu. Et profundo gurgite tra inundabatur. Considera
quia etiam nunc palustri uligine tra in hore consueuit. Ne pacabr
e uo moys ubi infusus est humor fundat. Erat ergo in composita ut patet
solis ut agricola in arce cultus. quia adhuc de erect cultor
erect in composita quia nuda in gignetur. Ne thoris herbas
parum. ne opaca nemoribus ne loca sagittibus. ne umbrosae sup
culis montium. ne odore flosibus ne gressu uandis. Ne in com
posita quae o hantibus indigebat. Cui de erant utrum sit
gem matium. Ostendit enim uoluit dicit. quia ne mundus ipse
habetur graui. nisi eum uero cultu operatur o necesse. Caelum
ipsum in aeternum nubibus horrore oculis. Ne tra am animus & tra
consueuit. tra imbyb; madefecit factadio e. Ne tra pro cellis tur
bata quos non in aeternum matium. pulcherrime e rerum species sed
quid e. sine lumine. Quid sine compeye. quid sine coqueyum congre
gatione. quibus ante dimisec poli huius habebantur & ordie.
Tolle solen tra. tolle celo stellas rum globos omnia tenebris in hor
piscunt. Sic qd in aeternum lumen huius mundo dicit infunderet.
Et ideo scripsit ait. quia tenebris erant sup abyssum. tenebris erant
quia splendor degra lucis. tenebris erant quia aq; ipse.

quae
colu de
terra cor
supra na
mijr.

quae
erant cor
ra in po
sita.

tenebrosus est coque ipsa subnube tenebrosa est. quia tenebrosa aqua
 Innabitur aeri. Quare ergo tenebrę sup abrisol aquę erum. Horum
 malas Intelligendum arbitror potestates. quod dñs ex erum in electa
 creauit. Cum itaq; non substantialis sed accidens similitudo. quę tenebrę
 bonitate defleat. Itaq; In constructione mundi opinio malitiae
 In sequestretur. Ne diuine operationi & pulcherrimę creaturę
 ea quę ad colorę sunt. admisceat. uideamur. Maxime cum sequatur
 Et sp̄s dī sup ferebatur sup aquas. Quę & si aliqui pro aere recipiant. aliqui
 p̄ spū quōm spiraremus & accipimus auy; huius uiculis sp̄m. Hostiam
 cum scōrum & fidelium sententia congruenter sp̄m sc̄m accipimus.
 Ut in constructione mundi operatio tunc erat gluceat. p̄ sp̄m missio dñi
 quā in principio fecit dī celum & terram. Itē in xp̄o fecit dī uel filius
 dī dī fecit uel filium dī fecit. quia omnia p̄ ipsum facta sunt & sine
 ipso factum est nihil. Super erect planitudo operatio nū in spū. Scriptum
 est enim. Uerba dñi celis in maasunt. & spū onis eius omnis uirtus eorū;
 Itaq; quomodo modum in psalmo doce mur. Operatio nō uerbi
 quod est uerbum dī. Et dicitur tunc quā dedit sp̄s sc̄s. Itē in prophēticū
 resultauit oraculum. quia dī & sp̄s. sp̄s quoq; sup ferebatur sup
 aquas. or nando enim polo celę gemmatuys t̄r pulcherrę sp̄s sup
 ferebatur. quia ipsum habebant nouorum partium semina ger
 minare. secundum quoddam prophēta. Emitte sp̄m tuum & crea
 buntur & seruo uabis facient t̄r. Deniq; syrus qui uenit hebręo ē.
 & sermone consonat implensq; & congruit. sic habet Et sp̄s dī fouebat
 aquas. id uisificabat. ut in nouas congeret creaturas & foru suo
 anima rē occultam. Nam & iam sp̄m sc̄m legimus ex hoc sermone dicit
 iob. Sp̄s diuinus quiesce me. Si uero ergo sp̄s sc̄s sup ferebatur sup
 aquas. Tenebrę contra hūm uirtutum. sup. eas esse non poterant.
 ubi locum sibi tanta gratia uindictabat. Siue ut quidē uolunt

malicia
 n̄ ē substan
 tialō.

Sp̄s dī sup fere
 batur sup aquas
 sp̄m sc̄m acci
 pit.

Aerem accipiunt respondeant. quae creatione spiritus dei dixit. cum sciat fuisse
spiritum nuncupari. hinc ergo uolunt ad hunc deum nro quatuor primum elementa
generare. Caelum. terram. mare. aerem. ex quodamque rerum. ignis & aqua. terra
& aqua sunt. & quibus mundi species constet & forma. Libi graur tenebris
nequitiarum spiritualium locum habere putauerunt. Cum angustis huius deo
figure mundus indueretur. Numquid multa simul deo creauit. sed & nobis
ostendit non a se deo condita. morum leuitate generatur. Nonnullam
ex parte habet ^{ex celloncia} progeci uiam. nec auctoritate substantiae naturalis. sed
mutabilitatis uitium & propter prolepsis. Eradicant hanc de uult deum
in singulorum. Quomodo eam ipse generare cum clam & propheta.
Desine a malis uestris. Et praecipue serua. Desine a malo & fac bonum.
quomodo a inuicem ad hunc clamur. Sed haec optimo feratiorum quip
turbandam & ecclesiam putauerunt. hinc martiris. hinc ualenti
um. hinc petrus ille manicheorum. funesta. scilicet manib; tam praue
infere contagia. quid nobis ipsi in lumine uitae tenebras moras in qui
mus. Scriptura diuina seclum suggerit. Utque odorem flegret.
uis ueritatem legat capiat non praecipue discipuli in carnis. simplici
lege. O homo non tibi ipse foueam prius in praesentia. Simplex
sermo est. quia fecit caelum & terram. Fecit quod non erret. non quod
erret. Et terra erret inuisibilis. quia & undabat aqua & operiebat eam
Et erant super eam tenebrae super fuisse quia non dum lumina dea. Non dum
solis radus quis sol & sub aquis locutura de la rege. quid ergo dicunt
quod deo creauit malum. cum & contrariis & ecclesis sit nequaquam
sibi aduersus se generatur. Hic enim uitae mortem generat. nec lux.
tenebras. non enim sic mutabilitatis adfectionem. hanc ecclesiam generatio.
Nam pro gestio nec sunt ille & contrarius in contraria proposita deflexione
uidentur. Iste non & contrarius in ead uerba adflatur. Sed & huius
dem generis uel auctoribus ut cauis. & ergo. In similitudinem superferuntur

T
dj. c. uer. cor
ra l. n. u.
sibit.

auctoris. quod dicitur dicimus. Sic enim naq; sine principio est quodcumque
 te. naq; coelo facte. unde habet & naturam malitiam. nam mala esse
 in hoc mundo. ut nullus scilicet denegat. Cum sit tam frequens in hoc saeculo
 lapsus ad mortem. sed & hic quae locum diximus possumus colligere quia est
 uita substantia sed mentis atq; animi deprauatio. A tramite uirtutis
 de uia quae in uicinis animis quae frequenter obrepit. Non
 igitur ab aetere nos est nobis. quia a nobis ipsis manus periculum. In
 tuse aduersus se. in uis auctor erroris. in uis inquam clausis in nobis
 in ipsis. propositum tuum speculare. habentur tamen & prope
 & cubis abtende aduersus manus tuas cogitationis & animi cupiditas.
 tu ipse tibi causa et improbitas. Tu ipse dux flagitio. rui tuorum
 atq; in dicitur enim. quid aliena naturam arces sit aduersus
 non tuorum lapsuum. Utana tuipe non impelleret. uannam non
 precipitaret. uannam non inuolueret. aut studis in modo rectoribus; aut
 in dignatione. aut cupiditate; Quae nos in nos uelut quibus
 da rebus; tenent. Et certum non est modum rectori studio. Coibere
 iracundiam cogere. cupiditate. Innot est dicitur in dulgere luxu
 nae adolere libidine. Inflammare iracundiam uel inflammant
 aurem ad comodare. Eleuare in cogit superbia. effundit in se uitam. Quia
 reprimere humilitate. dilige mansuetudinem. quid naturam accu
 sas. O homo. habet illa uelut peccata quaedam sensu uitae. & infirmi
 tate. Sed in dicitur ipsa innot bonis moribus dulcior in consiliis. ut ilior
 in consiliis. uelior ad constantiam. subeunde mortis paratior. ad reprim
 mendas libidines fortior. Infirmitas quoq; corporis sobrietas
 mentis est. Unde ex apostolo. Cum infirmus. tunc potens sum. Itaq;
 non in uirtutibus; sed in infirmitatibus; gloriabatur. Responsum quoq; di
 uinum refulsit oraculo salutem. Quia in infirmitate consumatur.
 Illa cauenda quae nostra uoluntate prodeunt. Delicta iuuentutis

Quae

J malicia nō ē
 substantia.
 sed mox nō
 leuitate q
 ta.

sit

Sot

& in peccato nabiliter passio nra corporis quorum igitur nos sumus domini.
 horum principia extrinsecus non requiramus. nra deriuemus in alios.
 sed agnoscamus ea que ceptis proprie nra sunt. quod enim possumus non facere
 si noluerimus. huius electio non mali. nobis potius debemus quam aliis ad
 scribere. Ideo & in iudiciis istis uoluntate nos reos non & necessitate compulso.
 culpa stringit poena condonatur. Neq; enim si furor aliquis innocente
 pro morte obnoxio mortae. Quindiam ipsius diuinae legis oraculo.
 Siquis pro imprudencia inultus necdm. Accipit impunitas spem refugii
 facultatem ut possit accedere. hoc igitur deo quod proprie mali
 uidetur. diducit. Mala enim non sunt nisi que in mine nra
 implicant. Et conscientiam ligant. Celum pauperie. ignobili
 tate. egritudine. mortem. nemo sapiens melioris. nec in
 malorum sortem uenerit. quia nec contraria istis in nobis.
 habentur maxime. quorum alia nobis & necesse alia & comodat
 accedere uidentur. Non otiose nobis & cursu istis processit ut pro
 baremur tenebras & abyssum simplicitate accipienda. Grant animi tene
 bris deo. & umbra tene celi. quia omne corpus umbrae scet. que
 obumbrat. uel in tenebris uel in senore. Et ea maxime que operire
 atq; includere uidentur. Includit autem celi polos quia celum sicut
 camare. & tenditur quem ad modum in sup demonstrauimus.
 Non ergo principis erat tenebrosa substantia. sed quasi umbra
 sicut est mundi corpus caligo tenebrarum. Itaq; momento
 diuine preceptio nra mandus celsus gignit intrase inclusit. Ut quis in
 campi medio que sol meridians in lumen. Locum aliquem
 repente obscurat. Et densis ramorum frondibus tegit. non quo splendi
 or fossi splendat loca effulget. hoc or rem desup schema gurgis
 tum eius nra obscurum sit. Aut unde antrum clausum uicique
 huius modi locum uocant. Huius quod atro in hoescat situ.

Tu
 a pau perie
 ogre eudi
 ne. moq
 mala os
 nullui rocto
 dicit.

a no corpus um
 brae facit.

atq; obfusio ne tenebrarum. Itaque ergo tenebræ sup aquas
 abyssos erant. Nam abyssum multitudine & profundum aquarum
 rum dicitur euangelii docet ubi rogebant saluato rem demonia
 neuber & illis ut in abyssum irent. Sed quid cebat uoluntate demo-
 morum non esse cecidit. p̄cepit illis uerit imporcōs. Porci autē
 sem stagnum aquarum p̄ceptarunt. Ut quod recusabant demonia non
 euadē. sed digno p̄cipio demerguntur. Erat ergo hoc & mundi
 in composita sp̄s & forma. Et sp̄s in quid dī sup stabatur sup
 aquas. Et dixit fiat lux. merito p̄missus ē sp̄s dī ubi diuina
 in cipeye habebat operatio. Fiat inquit lux. unde uox dī in scrip-
 tura diuina debuit incoari. nisi alumine. Unde mundior natus.
 nisi a luce & or diu sumeret. Frustram inesse & si non uideret.
 Erat quidam dī ipse in lumine quia lucē habitat inaccessibi-
 lē. Et erat lumē usum, quod dī in luminat omnem hominem
 ueniētē in hunc mundum. Sed & em lucem sup uoluit
 que oculis corporalibus comprehendatur. Qui edificat ali-
 quod dignum habitaculo patris familias struere desideret antequā
 fundamenta ponat. Unde lucē in fundat & explorat. & ea prima
 est gratia. quæsi desit tota domus desor in horre & in car tu.
 Lux ē que reliquos domus commendat or natus. Fiat inquit
 lux. plena uox luminis non dispositio nis apparatus signi-
 ficat sed operatio nis resplendit effectum. Naturæ opifex.
 lucem locutus est & creauit. Sermodi uoluntas est opus dī
 natura est. lucem creauit. tenebras in luminat. Et dixit
 fiat lux. & facta ē lux. Non ideo dixit ut sequeretur ope-
 ratio. sed dī to cecidit negotium. Unde pulchre dicitur
 illud. dixit & facta ē. quia dī tum implent effectus. Auctor
 ergo lucis dī. locus autem & causa tenebræ p̄um mundus est.

*Tur
 ay. qd sit abys-
 sus.*

*Tur
 ay. opus dī
 natura ē*

Sed bonus auctor ut lucem diligit. ut mundum ipsum infuso ape-
 rit & lumine atque aut speciem uenustat. Resplendunt igitur subito
 aq. & pauca tenebris non uia lumine claritate repressit eas. & quasi
 in abyssi demerit. Repente unius mundi fulgur lucis infusus.
 Pueri itaque & pueri dixit factae lux. Sicut enim cito lux celum
 terram maria illuminat. Et merito temporis sine ulla comprehensione
 & dicitur surgentis diei splendor regionibus nostris fundit aspectu.
 Haec autem eius cito debuit & plerumque quidem miramur sicut locutus est lucem
 & caligantia mundo lumen emittit quando si quis in aqua mergatur.
 Oleumque miserit clariora faciat ea; profunditatem regebat occultis.
 Dixit deus non ut uocis organa quidam sonus sermonis & ut
 lingue motus celeste formaret & colloquium atque regem istum.
 quidam uerborum scriptus uerborum. Sed ut uoluntatis succo
 cognitionem procederet operationis effectus. Et discerneret lucem &
 tenebras. Et uidit deus lucem quia bona est. dixit & sonum uocis nullus
 audiuit. Discernit. Operationis molimina nemo deprehendit.
 uidit. Loculorum eius intentionem nullus aspectus. Et uidit in
 quit deus lucem quia bona. Nam quod dignoscere uidit. nam id quod
 sciebat ante. aut non uiderat comprobauit. Sed bonorum operum
 proprium uerum ut & sermo commendatorem non negant. Sed gratia
 suam cum uidentur ipsa testantur. Plus est quod probatur
 aspectu. quam sermone laudatur. Suo enim utitur testimonio
 non alieno suffragio; quod si apud nos oculis uictoriam emittatur
 quibus simul & gratia uenustatis & sermone comprehenditur.
 Quanto magis deus omnia quae probat uidit. & quae uidebat & probat.
 Secundum quod scriptum est. Quia oculi domini super uisitas. Lucis
 naturae huiusmodi est. ut non in numero. non in mensura.
 non in pondere. ut alia. Sed omnia eius in aspectu gratia sunt.

Tur
 a. quae
 Lucis na
 2972

Proprius itaq; sermo nobis naturā lucis & tenebrarū sit: quae uidentur
 complacēt. quō ipsa uidentis officium subministrat. Nō inmerito
 tantum sibi p̄dicatōem potuit inuenire a quo uisus p̄ma laudatur.
 quō ipsa sicut uictoria cōtra mundi mōib; digne sint laudib;
 Uicit ergo d̄r lucem. & uictus suo in luminauit. Et uidit quia bona
 est non s̄paratē. sed genērale iudicium ē. Itaq; non in splen
 do retantum modo sed in omni uoluntate gratia alucet. p̄batur. Unde &
 discretio fit. int̄ lucem & tenebras ut s̄parata lucis natura atq; tene
 brarum. nihil uideatur inter se habere confusum. Et uocauit diem
 lucem & tenebras uocauit noctem. Ut & nomine ip̄sō d̄m
 noctem que distinguit. Aduertimus itaq; quod lucis ortus
 antiquam solis diem uideatur ap̄erre. Principia enim diei
 noctis & t̄m claudunt. Finitq; tempus & statutus limes.
 nocti & die uideatur cōp̄scriptus. Diem sol clarificat. lux facit.
 Frequēt̄ celum nubil; t̄tatur. Ut sol t̄tatur ne ullus p̄actus
 huius apparet. Lux tamē diem demonstrat. tenebras abscon
 dit. Et factum ē uespere. & factum est mane dies unus.
 Querunt aliqui cum prius uesp̄am postea mane scriptura
 memo reuerit. Ne forte noctem prius quam diem significare
 uideatur. Nō aduertunt p̄mo quod p̄missi die
 dicendo. Et uocauit d̄r diem lucem. & tenebras
 uocauit noctem. Deinde quod uesp̄a finis diei sit. Et
 mane finis noctis. Ergo ut p̄rogatiuam & p̄matum
 natiuitatis diei d̄r. p̄us diei significauit. Postquā
 scutura nox est. Deinde post eam finem noctis cecidit.
 Eo usq; autē noctem diei scripturē antefere non potuit. Ut &
 diei & noctis tempore diei appellatio ne conclusert. Et tam
 quā p̄ncipaliter auctoritate nominis uindicauit. Et hanc

T
 d̄r. ony finē dia
 p̄misit.

*T. pociap
o poi dape
nom.*

*A. qd an
die die.*

*E. uere polli
eox t gatio p.*

scripturae est consuetudinem. Ut positio appellati onem deputat.
Frequentibus exemplis probamus. Siquidem & iacob dixit. Dies unius
meae pusilli & mali. Et iterum omni dies uitae meae. Et dicit posuit
dies annorum meorum. non & noctes. Unde ced ueritatis ea quae uinc
inspicie historiae traduntur. Uim statuisse legis in posterum.
Principium ergo die uox est. Fuit lux & facta est lux. Finit
diei uox est. Jam sequitur dies & noctis finis succedit. Sententia
autem diei uox. quia diem primo uocauit lucem. Et secundo
uocauit tenebras noctem. p. p. d. & iam unum. non p. m. u.
diem dixit. Nam & utro secundo & t. o. die & . . . dem cap.
reliquit. p. m. u. potuit dicere et hoc ordini uidebatur. Sed
legem statuit. Ut uiginti quattuor horae diuinae et q; nocturnae;
diei tantum nomine definiantur. Ut si dicitur & uiginti quattuor
horarum mensura unius diei tempus est. Sicut enim uirorum
generatio computatur. & intelligitur & iam feminarum.
quia n. d. u. u. r. u. r. s. e. c. u. n. d. a. p. o. t. i. o. n. i. b. u. s. Ita & iam dies numerantur.
& noctes cessantur. e. d. u. n. d. e. Sicut igitur circuitus unius
tra unius diei. Nam p. l. o. q; & iam e. b. d. o. m. a. d. a. u. n. a. u. n. a. d. i. e. m.
dicunt quod in se quasi unum p. e. l. e. x. t. d. i. e. m. Et quasi separati
securrat. Est autem & circuitus figurarum. e. g. a. s. e. l. n. a. p. e.
& i. n. s. e. r. u. e. t. i. Unde & s. c. u. l. u. m. u. n. u. m. q. u. o. d. i. n. t. h. u. m. s. c. r. i. p. t. u. r. a. d. i. c. i. t. Nam & s. i. a. l. i. u. s. l. o. c. u. s. s. e. c. u. l. a. m. a. p. p. e. l. l. a. t. U. i. d. e. &
magis diuisi uisus statuum pellorum uel cotiorum significare
quam sculorum successiones aliquas definire. Quia dies magnus
& p. e. l. a. r. u. s. e. t. a. l. i. b. i. Ut quid uobis querere diem d. n. i. Et hic tenebrae
& n. o. m. e. n. l. u. x. Manifestum est enim quod male conscius &
indignus. dies ille tenebrosus sit. quod fulgebit innocens.
Et mors noxia cruciabitur. Ceterum quod sine impellatione

nocturnam & successione tenebrarum. die p̄p̄xius. ille remu-
 nationis aet̄ne futurus sit. Scriptura nos docet; Puchy
 autem utrumq; ut unum dicitur diem maneat eum
 sine conclusit. ut & luce incedere diem doceret. Et luce
 dicitur. Non enim est integrum die temp; & notis. nisi subit
 & pl̄um. Unde nos temp quasi in diem honeste ambulem.
 & abiciamus opera tenebrarum; Noctem enim ced qui
 diem corporis dicitur esse cognoscimus. Non ced muneris alicuius
 & operis functionem. Quae somno & obliuione transcurrit.
 Non sit in nob̄ comersatio. ebrietas cubile. impudicia. Non
 dicamus tenebr̄e & pan̄ & operum nos. Et quis scit si uidebit
 altissimus. Sed sit in nob̄ amor lucis. & cura honeste
 ut tamquam in die ambulantes. Opera nostra coram dō
 luce cupiamus. Cuius est honor laus gloria. potestas cū
 dñō nr̄o ih̄u xp̄o & cum sp̄s sc̄o a seculo & nunc & semp̄ & in
 omnia secula seculorum EX PL̄IC̄ DIEI PRIM̄

INCLIPIT DIEI SECUNDUS

Die p̄m̄um ut potius unum. maneat enim. & propheticā
^{ex collatione} p̄rogatiua sermonis. ut potius absolui mus In quo con-
 ditum celum terram creatam. aquarum & undantia. Circū-
 fusum. Item. Discrecionem factae lucis atq; tenebrarum.
 di om̄ipot̄ & dñi ih̄u xp̄i. sp̄s quoque sc̄i opefectione cog-
 nouimus. Quis ergo non miratur dissimilibus membris
 disparē mundum in corpus unum adsurgere. & in so-
 lubili concordie. caritatisq; lege in societatem in conser-
 uationem. siu tam distantia conuenire. Utq; discreta natura
 sunt. In unitatis & pacis unculum uelut in diuina

et uidebit